

NATURA 2000-GEBIED: BOETELERVELD
VERSLAG VELDBEZOEK DD. 17 JULI 2018

Aanwezig namens Provincie: [redacted] J (Provincie Overijssel) en
[redacted] J (Provincie Overijssel)
Aanwezig namens Terreinbeheerder: [redacted] J (LO).
Overige aanwezigen: [redacted] J (Bosgroepen)
Datum bezoek: 17 juli 2018, 9.00-14.00 uur

Doelen

Op 17 juli 2018 hebben wij een bezoek gebracht aan het Natura 2000-gebied Boetelerveld. Dit in het kader van het jaarlijkse veldbezoek zoals beschreven in hoofdstuk 6 van het Programma Aanpak Stikstof en het document 'Methodiek Veldbezoek PAS'. Doel van het bezoek was na te gaan of de in de gebiedsanalyse voor het gebied voorziene ontwikkeling van de diverse stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden op koers ligt en hierover in overleg te treden met de betrokken TBO's. Dit betreft een veldimpressie die kan dienen als aanvulling op- en niet ter vervanging van- de reguliere monitorings-systematiek.

Wij hebben op de volgende locaties gekeken of er bijzonderheden of afwijkingen in het veld te zien waren (veldimpressie) ten opzichte van de verwachtingen uit de gebiedsanalyse:

1. Vochtige heide (H4010A);
2. Diverse poelen, waaronder poelen met habitattype Zwakgebufferde venen (H3130);
3. Kleine turfgat met Blauwgrasland (H6410);
4. Natuurontwikkeling op voormalige boslocaties met ontwikkeling naar Vochtige heide (H4010A) en Blauwgrasland (H6410);
5. Natuurontwikkeling op een voormalig agrarisch graslandperceel.

Het gebied is in beheer bij Landschap Overijssel.

Gegevens:

- Beheerplan Boetelerveld
- PAS Gebiedsanalyse
- Methodiek Veldbezoek PAS

Bijlage(n):

- Foto's (bijlage 1)
- Kaart met de locaties die zijn bezocht, inclusief Habitattypenkaart (bijlage 2)

Bevindingen

Het Boetelerveld is een zeer gevarieerd heidegebied met voornamelijk vochtige heide, dankzij de slecht waterdoorlatende eigenschappen van de lemige bodem. Dit zorgt voor stagnerend water op het maaiveld in de winter; In de zomer zakt het grondwater echter ver uit, waardoor er in grote delen van het gebied sprake is van een verdroogde situatie. Lokaal zorgen ondoorlatende lagen in de ondergrond voor gunstige condities waarbij grondwaterafhankelijke habitattypen van een goede kwaliteit voorkomen. Door het lemige zand is de pH-waarde van de bodem met waarden tussen 5 en 6 relatief hoog. Daardoor komen in het gebied relatief soortenrijke heidegemeenschappen voor, met overgangen naar heischrale graslanden en blauwgraslanden.

Er zijn nog geen PAS-maatregelen uitgevoerd in het Boetelerveld. In 2012 zijn delen geplagd en is bos gekapt en omgevormd naar heide. Beheer vormt een belangrijk aandachtspunt. Dit jaar is de begrazing gestaakt vanuit het oogpunt van dierenwelzijn. Het terrein kent zeer hoge aantallen teken, die hier ook drager zijn van de ziekte Barbesia, waar het vee behoorlijk ziek van wordt. Aanvullend op de begrazing worden delen aan de oostzijde van het gebied meerdere malen per jaar gemaaid om berken- en dennenopslag kort te houden. Aan de westzijde lijkt dit nu ook meer en meer noodzakelijk te zijn.

Bevindingen per locatie

Locatie 1: *westelijke heidekern, met habitattypen H4010A Vochtige Heiden en H7150 Pioniervegetaties met Snavelbiezen.*

De vochtige heide hier is vrij eentonig met voornamelijk pijpenstrootje en dopheide. De kenmerkende soort veenbies ontbreekt in het meest westelijke deel. Op de lagere plekken komt wel blauwe zegge voor. Dankzij plaggen en maaien is pijpenstrootje wel afgenomen. De kwaliteit van het habitatype in dit gedeelte van het gebied wordt op basis van waarnemingen tijdens het veldbezoek beschouwd als redelijk. In een geplagde slenk komen kleine zonnedaauw, bruine snavelbies, moeraswolfsklauw en veenmos voor. Ook klokjesgentiaan zou hier aanwezig zijn, maar deze is bij dit veldbezoek niet aangetroffen..

Locatie 2: *liggende vleugeltjesbloem langs het pad aan de noordzijde*

Het pad aan de noordzijde van het gebied vertoont veel elementen van een heischraal grasland. Tandjesgras is volop aanwezig, maar borstelgras ontbreekt. Op de rand met de heide groeit liggende vleugeltjesbloem. Er zijn er enkele gevonden; de indruk van is dat enkele jaren terug er meer stonden.

Locatie 3: *Vennen langs de noordzijde*

Verspreid in het bos liggen een drietal vennen. Ondanks een beperkte onderlinge afstand en ligging in hetzelfde watersysteem hebben ze elk hun eigen karakter. Het meest westelijke ven is beleemd. Het water is vrij ver uitgezakt. In het water groeit sikkelmoss, waterveenmos en duizendknoopfonteinkruid. De oeverzone is begroeid met veelstengelige waterbies, veenmos, waternavel en moerashertshooi. Het middelste ven is grondwater gevoed. Het waterniveau in de poel staat op dit moment op circa 2,5 meter onder maaiveld. Het water en de onderste oeverzone worden gedomineerd door drijvende waterweegbree. Zo'n 50 meter oostelijk ligt een vergelijkbaar ven, echter met (op basis van de vegetatie) een veel zuurder watertype. Dit zou kunnen worden veroorzaakt door inspoeling van humuszuren. De poel is begroeid met waterveenmos en knolrus. In de oeverzone groeien veenmos, pijpenstrootje, waternavel, kleine zonnedaauw, moeraswolfsklauw en veelstengelige waterbies. Hier is een heikikker waargenomen.

De vennen en poelen vormen het voortplantingsbiotoop voor de kamsalamander. Die komt in bijna alle vennen en poelen in het Boetelerveld voor. Een aantal poelen heeft echter een verdrogend effect op de omgeving, omdat ze diep insnijden in de ondergrond. Waar dergelijke poelen in of nabij kwalificerend habitatype liggen, heeft Landschap Overijssel het voorname om de poelen deels op te vullen met leem waarbij tevens de waterbodem hoger wordt gelegd..

Locatie 4: *Slenkje*

Dit betreft een kleinschalige slenkstructuur, zoals op diverse plekken in het Boetelerveld te vinden zijn. De vegetatie betreft een diverse heidegemeenschap met o.a. bruine snavelbies, dopheide, kleine zonnedaauw en blauwe zegge; vanwege het ontbreken van kensoorten als veenbies en klokjesgentiaan kwalificeert een dergelijke locatie niet als habitatype vochtige heide.

Locatie 5: *Poel met rondom habitattypen*

Dit betreft een diepe poel met rondom de habitattypen H4010A: vochtige heide en H7150 pioniervegetaties met snavelbiezen. Vlakbij de poel wordt klokjesgentiaan aangetroffen bij het veldbezoek. De waterstand in de poel zakt in de zomer ver weg. Daardoor heeft deze poel een verdrogend effect op de directe omgeving, inclusief voornoemde habitattypen.

Landschap Overijssel heeft het voornemen om deze poel deels op te vullen met leem, zodat de lokale verdrogende invloed opgeheven wordt.

Locatie 6: kleine turfkat: H6410 Blauwgraslanden & leefgebied Kamsalamander

In het Kleine Turfgat is blauwgrasland aanwezig. Het betreft daarbij een mengvorm met soortenrijk heischraalgrasland en kalkmoeras. Het blauwgrasland wordt door een lokaal grondwatersysteem gevoed. Delen van het blauwgrasland zijn verruigd blijkens het aanwezige hennegras. Waargenomen soorten zijn vlozegge, pijpenstrootje en blaaszegge. Ook welriekende nachtorchis en addertong groeien hier, maar deze beide soorten zijn bij het veldbezoek niet aangetroffen. Voor de welriekende nachtorchis betreft het voorkomen een zeer kleine populatie van minder dan 10 exemplaren. Daarmee is de populatie zeer kwetsbaar voor lokaal uitsterven door bijvoorbeeld verstoring van de standplaatscondities onder invloed van een extreem droge zomer,

Het blauwgrasland ligt naast een zone met H6230: heischrale graslanden; dit staat echter niet als dusdanig op de habitattypekaart. Tormentil domineert de vegetatie, maar ook veldrus en blauwe knoop zijn in aanzienlijke aantallen aanwezig. De vegetatie gaat over in H4010A: vochtige heide voor. Aanwezig zijn dopheide, zich verjongende veenbies en klokjesgentiaan.

Locatie 7: Grote rietgat

Het Grote rietgat is een ven dat rondom grotendeels begroeid is met riet. De noordzijde van dit ven behoort tot het habitattype H3130: Zwakgebufferde vennen. In een smalle zone komt hier oeverkruid voor; ook komt drijvende waterweegbree nog in het ven voor.

Rondom het Grote rietgat is rabattenbos aanwezig, met in de ondergroei elzenzegge. Als PAS maatregel om de lokale hydrologische omstandigheden voor de habitattypen te verbeteren is het voornemens om de rabatten te dempen. Tijdens het veldbezoek wordt besproken dat de aanwezigheid van enkele elzenstoven er op kan wijzen dat het een redelijk oud bos is. Dat roept de vraag op of dit bos en het rabattenstelsel een bepaalde cultuurhistorische waarde vertegenwoordigen, en dus of dempen wel gewenst is. Uit controle van historische kaarten blijkt echter duidelijk dat dit niet het geval is, zodat dit geen bezwaar is tegen het dempen van de rabatten (schr. meded..

Locatie 8: Voormalige boslocatie

Dit betreft een locatie met hoge potenties voor de ontwikkeling van H6410 Blauwgrasland op een voormalige bosperceel. Het bos is rond 2013 gekapt en vervolgens is er geplagd. Op het moment van het terreinbezoek is er sprake van een vegetatie die zich ontwikkelt richting enkele habitattypen. Kensoorten van H4030: droge heide en H4010A vochtige heide komen naast elkaar voor. Waargenomen soorten tijdens het terreinbezoek zijn geelgroene zegge, blauwe zegge, dopheide, pilzegge, struikhei en stekelbrem. In de laagste delen zijn soorten aangetroffen die indicatief zijn voor H6410: blauwgrasland zoals blonde zegge, blaaszegge, zeegroene zegge, kale jonker, melk-/hondsviooltje, beekpunge en schildereprijs. Een aandachtspunt vormt de ontwikkeling van opslag. Het perceel wordt intensief gemaaid (tot wel 4x per jaar) met een één-asser om de opslag kort te houden.

Locatie 9a en 9b: Poelen in voormalig agrarisch grasland

In een uit productie genomen agrarisch grasland is een laagte gegraven waarin een aantal poelen is uitgegraven (9A). Enkele van deze poelen kwalificeren als H3130: zwakgebufferd ven. Elk ven heeft zijn eigen karakter en eigen vegetatiesamenstelling. In de poelen die kwalificeren zijn de volgende soorten waargenomen tijdens het veldbezoek: Veelstengelige waterbies, holpijp en pilvaren. Daarnaast zijn in deze poelen riet, schildereprijs, moerasstruisgras, egelboterbloem en waternavel waargenomen. In de poelen die niet kwalificeren zijn onder andere schildereprijs en blaaszegge waargenomen.

Locatie 9b betreft een grote poel, die buiten de laagte ligt. In deze poel is sprake van een brede zone begroeid met grote lisdodde en zeegroene muur. In het water zijn waterviolier en drijvende waterweegbree fonteinkruid aanwezig. Waterviolier is hier nog nooit bloeiend waargenomen; dit is een teken dat deze soort het op deze locatie moeilijk heeft als gevolg van een lage kweldruk.

Landschap Overijssel heeft het voornemen om deze poelen te verondiepen. Reden hiervoor is dat het perceel hoge potenties heeft voor de ontwikkeling van H6410 Blauwgrasland vanwege een hoge grondwaterdruk. De gegraven poelen hebben echter een verdrogend effect. Het voorstel is om de poelen te dempen/verondiepen met leem en dan (een deel van) de huidige vegetatie in de poelen die kwalificeren als H3130 terug te plaatsen. Het grasland-perceel zal oppervlakkig worden afgraven om voedingsstoffen af te voeren in combinatie met herstel van reliëf. Ook wordt de bestaande dichte graszode dan doorbroken zodat er ruimte ontstaat voor de kenmerkende soorten van blauwgrasland om zich te vestigen.

Locatie 10: Voormalig bos

Dit betreft een locatie waar in het verleden het bos is gekapt. Vervolgens is de bodem geplagd en bekalkt. Op deze locatie ontwikkelt zich een heidevegetatie met onder andere dopheide, kleine zonnedauw en geelgroene zegge. Vanwege opslag wordt meerdere keren per jaar gemaaid. De opslag blijft daardoor laag; het verschil met niet gemaaide delen is duidelijk zichtbaar. In een aangrenzend open bosgedeelte met een dichte ondergroei van pijpenstrootje staan nog enkele exemplaren beenbreek.

Locatie 11: Vochtige heide (H4010A) omsloten door bos

In een laagte waar water stagneert in de winter staan blonde zegge, klokjesgentiaan (nieuw op deze plek), pilvaren, geelgroene zegge, dopheide, zwarte zegge, watervanellie en egelbortbloem. Maar ook grijs kronkelsteeltje heeft zich gevestigd wat wijst op stikstofdepositie. Dit mos zal op termijn wel overgroeid raken door de hogere planten, dan wel veenmossen.

Locatie 12: Poel in voormalig bos

Deze poel was oorspronkelijk omringd door bos. Omstreeks 2013 is het bos gekapt, en is rondom de poel een ontwikkeling naar heide op gang gekomen. De poel is omgeven door een ringwal met nog enkele oudere bomen. De poel heeft een leemafdichting, maar door het vee is de leemlaag doorgetrapt, zodat deze poel alsnog verdrogend werkt op de omgeving. De poel op deze locatie heeft een vrij recente oorsprong, zodat geheel dempen van deze poel tot de mogelijkheden behoort. De poel wordt echter wel gebruikt door de kam-salamander als voortplantingswater.

Locatie 13: heidedeel zonder ingrepen

Aan het einde komen we langs een gedeelte waar geen ingrepen als maaien of plaggen zijn uitgevoerd. Deze delen zijn begroeid met een hoge en dichte pijpenstrootje-vegetatie. Zonder beheerinspanningen zouden grote delen van het Boetelerveld er zo uitgezien hebben.

Conclusie

De ontwikkeling van de stikstofgevoelige habitattypen en leefgebieden in het Natura 2000-gebied zijn variabel. We hebben in het veld geen afwijkingen geconstateerd ten opzichte van de verwachtingen in de gebiedsanalyse. De bevindingen leiden tot het beeld dat op dit moment geen aanvullingen ten aanzien van de PAS-maatregelen nodig zijn. Op hoofdlijnen zijn de volgende constatering gedaan:

- Er is sprake van matig tot mooi ontwikkelde vochtige heidevegetaties in het gebied. Dit is te danken aan een grote beheerinspanning. Voor de toekomst blijft deze grote beheerinspanning nog langdurig noodzakelijk. Om de beheerinspanning op termijn te kunnen verminderen is het noodzakelijk om het hydrologisch systeem op orde te krijgen. Hiervoor dienen de PAS maatregelen.
- Het gebied heeft potenties voor de ontwikkeling van blauwgraslanden onder invloed van lokale grondwaterstromen. Ook hiervoor geldt dat de hydrologie dan beter op orde moet zijn.
- Er zijn geen grote wijzigingen geconstateerd t.o.v. het veldbezoek in 2017.

Dit verslag is vastgesteld door:

<<naam<<, <<datum>>>, namens provincie Overijssel
<naam<<, <<datum>>>, namens Landschap Overijssel

.....
Handtekening

(datum)

.....
Handtekening

(datum)

Bijsluiter bij verslag:

- *Met name de formulering goed uiteen rafelen uit wat je hebt waargenomen, en wat je duiding daarbij is. Dit moet goed omschreven worden. Je kunt geen uitspraken doen over trends, je kunt alleen weergeven wat je hebt waargenomen. Er zijn geen harde conclusies te trekken, die komen uit de overige monitoring.*
- *Aangeven waar je geweest bent.*
- *Aangeven dat het een aanvulling is op de overige monitoringsystematiek*
- *Aangeven dat alleen naar visueel waarneembare aspecten is gekeken, bij voorkeur benoemen.*
- *Ondertekening door leidinggevenden van aanwezige partijen.*

Toelichting grondslagen

In dit document kunt u secties vinden die onleesbaar zijn gemaakt. Deze informatie is achterwege gelaten op basis van de Wet open overheid (Woo). De letter die hierbij is vermeld correspondeert met de bijbehorende grondslag in onderstaand overzicht.

J Art. 5.1 lid 2 sub e

Het belang van de openbaarmaking van deze informatie weegt niet op tegen het belang van de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van betrokkenen